

NHU CẦU CỦA HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ VỀ QUAN HỆ CỦA CHA MẸ ĐỐI VỚI CÁC EM

Lưu Song Hà
Viện Tâm lý học.

Thực tiễn cuộc sống và kết quả của một số công trình nghiên cứu trong và ngoài nước đã chứng tỏ rằng, cách ứng xử của cha mẹ đối với con trong quan hệ cha mẹ - con có ảnh hưởng đáng kể đến sự phát triển nhân cách của con ở mọi lứa tuổi nói chung và con lứa tuổi học sinh trung học cơ sở nói riêng. Kết quả khảo sát thực tiễn trên 532 học sinh trung học cơ sở tại 4 trường nội và ngoại thành Hà Nội của chúng tôi đã cho thấy rằng, bên cạnh những xúc cảm tích cực mà các con cảm nhận được, quan hệ của cha mẹ đối với con đã làm cho một số con có những cảm giác tiêu cực như ám ức, căng thẳng, muốn phản đối... và một bộ phận học sinh trung học cơ sở mong muốn có được sự thay đổi từ phía cha mẹ trong quan hệ này. Vậy, có bao nhiêu em mong muốn cha mẹ thay đổi cách ứng xử trong quan hệ cha mẹ - con và đó là những mong muốn gì. Kết quả thu được như sau:

Bảng 1: Tỷ lệ phần trăm học sinh trung học cơ sở muốn cha mẹ thay đổi quan hệ đối với mình xét theo các nhóm khách thể khác nhau

Các tiêu chí		Đối với cha	Đối với mẹ
Tổng thể		29,4	26,9
Khu vực	Nội thành	46,8	47,6
	Ngoại thành	53,2	52,4
Giới	Nam	36,5	36,4
	Nữ	63,5	63,6
Lớp	7	35,9	38,1
	8	34,6	31,2
	9	29,5	30,8

Có đến 156 em chiếm 29,4% học sinh trung học cơ sở thuộc diện khảo sát muốn cha mẹ có thay đổi trong quan hệ đối với mình. Đối với mẹ, tỷ lệ này thấp hơn nhưng cũng chiếm trên một phần tư số khách thể được hỏi (143 em chiếm 26,9%). Trong số các con muốn cha thay đổi quan hệ đối với mình thì số em nữ nhiều gần gấp đôi số em nam (63,5% so với 36,5% và $P < 0,01$). Đối với mẹ, tỷ lệ số em nữ muốn có thay đổi cũng nhiều hơn em nam và độ chênh lệch về tỷ lệ phần trăm giữa hai nhóm khách thể này cũng không thua kém gì so với mong muốn đối với cha (63,6% so với 36,4% và $P < 0,05$). Tỷ lệ học sinh ngoại thành mong muốn cha mẹ có thay đổi trong quan hệ đối với mình cao hơn học sinh nội thành (53,2% và 46,8% - đối với cha; 52,4% và 47,6% - đối với mẹ; $P < 0,01$). Càng học lớp dưới thì số học sinh mong muốn cha mẹ có sự thay đổi trong quan hệ đối với các em càng cao (35,9% - lớp 7; 34,6% - lớp 8; 29,5% - lớp 9 - đối với cha với $P < 0,01$; và đối với mẹ có các số liệu tương ứng sau: 38,1% - lớp 7; 31,2% - lớp 8; 30,8% - lớp 9 với $P < 0,01$).

Bảng 2: Mức độ và nội dung mong muốn của học sinh trung học cơ sở trong việc cha mẹ thay đổi quan hệ đối với mình (%)

Mức độ mong muốn Các mong muốn	Đối với cha				Đối với mẹ			
	Mong muốn 1	Mong muốn 2	Mong muốn 3	Tổng	Mong muốn 1	Mong muốn 2	Mong muốn 3	Tổng
1. Quan tâm đến con hơn	39,2	22,7	15,9	77,8	33,9	17,9	16,9	68,7
2. Thương yêu con hơn	9,1	4,5	11,6	25,2	4,7	9,5	13,8	28,0
3. Tin tưởng và bình đẳng đối với con hơn	4,9	12,5	15,9	33,3	3,9	15,5	16,9	36,3
4. Đối xử với con bớt nghiêm khắc, cứng nhắc	23,1	31,8	10,1	65,0	26,8	26,2	13,8	66,8
5. Gần gũi với con hơn	7,0	3,4	10,1	20,5	3,9	4,8	7,7	16,4
6. Hiểu con hơn	7,7	11,4	18,8	37,9	14,2	11,9	15,4	41,5
7. Nói chuyện với con nhiều hơn	4,9	5,7	1,4	12,0	7,9	9,5	3,1	20,5
8. Đừng quá coi trọng việc kiếm tiền và công việc		5,7	8,7	14,4	3,9	1,2	9,2	14,3
9. Không thất hứa với con	4,2	2,3	7,2	13,7	0,8	3,6	3,1	7,5

Các kết quả thu được từ khảo sát thực tiễn đã chỉ ra rằng số học sinh

trung học cơ sở muốn có thay đổi trong quan hệ cha mẹ - con là khá lớn. Cứ 100 em thì có khoảng 30 em muốn cha có thay đổi trong quan hệ với mình và có khoảng 26 em cũng có mong muốn như thế đối với mẹ. Với những mức độ khác nhau, học sinh trung học cơ sở mong muốn cha mẹ các em sẽ quan tâm, thương yêu, gần gũi và hiểu con hơn; Đối xử tin tưởng, bình đẳng và bớt nghiêm khắc, cứng nhắc với con; Đừng quá coi trọng công việc kiếm tiền của mình mà nên dành thời gian nói chuyện với con nhiều hơn và không thất hứa với con.

Các số liệu ở bảng 2 cho thấy, chỉ có 2 phương án được trên dưới hai phần ba khách thể tham gia khảo sát lựa chọn như là 1 trong 3 điều mong ước mà học sinh trung học cơ sở muốn cha mẹ có thay đổi trong quan hệ của họ đối với các em. Đó là phương án “Quan tâm đến con hơn” với 77,8% (cha) và 68,7% (mẹ) và “Đối xử với con bớt nghiêm khắc, cứng nhắc” với 65,0% (cha) và 66,8% (mẹ). Đây cũng là 2 phương án được nhiều em lựa chọn như là những mong muốn ưu tiên số 1. Đối với tất cả các phương án còn lại, tỷ lệ lựa chọn đều không vượt quá bán. Điều này cho thấy rằng hai điều mong muốn “Quan tâm đến con hơn” và “Đối xử với con bớt nghiêm khắc, cứng nhắc” là hai giá trị rất có ý nghĩa đối với phần lớn học sinh trung học cơ sở có nguyện vọng cha mẹ sẽ có thay đổi trong quan hệ đối với các em.

Tuy nhiên, nếu phân tích kỹ hơn chúng ta sẽ thấy, giữa nhìn nhận của học sinh trung học cơ sở và mong muốn của các em về quan hệ cha mẹ - con có sự tương đồng và sự khác biệt nhất định. Theo cảm nhận của học sinh trung học cơ sở thì cha mẹ các em là những người luôn quan tâm đến con. Trong nghiên cứu này, sự quan tâm của cha và của mẹ đối với con đều được các em học sinh đánh giá cao nhất (với ĐTB tương ứng là 3,61 - đối với cha và 3,66 - đối với mẹ) và cũng là ưu tiên thứ nhất trong mong muốn của các em về sự thay đổi quan hệ của cha mẹ đối với con. Việc đối xử nghiêm khắc, cứng nhắc được học sinh trung học cơ sở cảm nhận ở cha mẹ ở mức trung bình (với ĐTB tương ứng là 3,33 - đối với cha và 3,35 - đối với mẹ) thì ở đây mong muốn được cha mẹ đối xử bớt nghiêm khắc, cứng nhắc lại được các em nhìn nhận như là điều mong muốn thứ hai chỉ sau mong muốn có được sự quan tâm hơn nữa của cha mẹ. Mặc dù cha mẹ đã yêu thương và quan tâm đến con, nhưng một số học sinh trung học cơ sở vẫn mong được nhận thêm tình yêu thương và sự quan tâm hơn nữa từ cha mẹ. Các số liệu này cho thấy “được cha mẹ quan tâm” và “được đối xử bớt nghiêm khắc, cứng nhắc” là 2 nhu cầu cấp thiết nhất của học sinh trung

học cơ sở hiện nay (theo sự cảm nhận của chính các em).

Trong một cuộc phỏng vấn sâu, em L. đã nói:

"Cháu biết bố mẹ cháu thương yêu và cả quan tâm đến chúng cháu, nhưng bố mẹ cháu rất bận, nhất là bố cháu hầu như không lúc nào bố cháu rỗi cả. Cháu mong ước bố mẹ cháu ít bận hơn, cháu muốn nói chuyện với bố cháu. Cháu muốn bố cháu nghe cháu nói dù chỉ là 15 phút thôi cũng được cô ạ. Nhưng có bao giờ bố cháu có thời gian đâu, động hỏi đến là bố cháu lại bảo: "tránh ra con, bố đang bận", rồi bố cháu lại "chúi mũi" vào cái máy tính. Nhiều lúc cháu muốn làm cái gì đó thật lớn để có thể bắt được bố cháu ra khỏi cái máy dờ hơi đó".

So sánh giữa các nhóm khách thể theo giới, khu vực, lớp, chúng tôi thấy không có sự khác biệt về những điều mà học sinh trung học cơ sở mong muốn, cũng như quan niệm của các em về sự thay đổi của cha mẹ trong quan hệ cha mẹ - con giữa các nhóm khách thể khác nhau. Như vậy, có thể nói rằng, dù là học sinh nam hay học sinh nữ, đang theo học lớp 7, lớp 8 hay lớp 9, là học sinh nội thành hay ngoại thành Hà Nội, học sinh trung học cơ sở đều có những điều mơ ước giống nhau trong quan hệ của cha mẹ đối với mình.

Bảng 3: Tỷ lệ phần trăm học sinh trung học cơ sở cho rằng cha mẹ sẽ thay đổi theo mong muốn của các em (%)

Mức độ mong muốn Mức độ thay đổi		Đối với cha			Đối với mẹ		
		Mong muốn 1	Mong muốn 2	Mong muốn 3	Mong muốn 1	Mong muốn 2	Mong muốn 3
Không biết		10,9	9,4	11,0	7,6	8,5	11,1
Không thay đổi		6,1	12,8	12,0	9,2	12,3	13,3
Có thay đổi		83,0	77,8	77,0	83,2	78,2	75,6
Các mức độ thay đổi	Sẽ thay đổi	21,1	18,8	15,0	25,2	18,9	21,1
	Nhiều khả năng thay đổi	36,7	35,0	27,0	35,9	32,1	28,9
	Ít khả năng thay đổi	25,2	23,9	35,0	22,1	28,3	25,6

Theo sự nhìn nhận chủ quan của học sinh trung học cơ sở, mức độ mong muốn của các em càng cao thì càng có nhiều em tin rằng cha mẹ sẽ có những

thay đổi nhất định trong quan hệ cha mẹ - con (83%, 77,8% và 77% - đối với cha; 83,2, 78,2 và 75,6 - đối với mẹ).

Số liệu được hiển thị ở bảng 3 cho thấy, trong số những học sinh trung học cơ sở muốn cha mẹ thay đổi cách ứng xử với mình có trên dưới một phần mười không biết trong tương lai cha mẹ có thay đổi hay không. Với các mức độ khác nhau, trên dưới ba phần tư học sinh trung học cơ sở cho rằng cha mẹ các em sẽ có những thay đổi ít nhiều trong quan hệ với các em. Số các em cho rằng cha mẹ không thay đổi theo mong muốn của mình là rất ít, chỉ từ 6,1% đến 13,3% tùy thuộc vào những điều mong muốn của các em.

Khi so sánh theo các tiêu chí giới, khu vực, lớp, chúng tôi thấy không có sự khác biệt có nghĩa về mặt thống kê trong nhìn nhận của học sinh trung học cơ sở về sự thay đổi của cha mẹ trong quan hệ cha mẹ - con.

Tóm lại, số học sinh muốn cha mẹ có thay đổi trong quan hệ đối với mình là khá lớn. Tuy cha mẹ chưa đáp ứng được hết các mong muốn, nhu cầu của các em, nhưng phần lớn học sinh trung học cơ sở đều tin rằng ít nhiều thì những mong muốn đó của các em sẽ được cha mẹ đáp ứng. Quan tâm đến con hơn và đối xử với con bớt nghiêm khắc, cứng nhắc hơn là hai điều mong ước lớn nhất mà học sinh trung học cơ sở muốn cha mẹ có sự thay đổi trong quan hệ của họ đối với con cái lứa tuổi này.